

පංචුපාදානස්කන්ධයෙන් අතමිදීමට - මහා පුණ්ණම සූත්‍රය

මෙකල පංචුපාදානස්කන්ධය යන්න විවිධ ආකාරයට අර්ථකථනය කරන්නෝ සිටිති. කුමන අර්ථයක් නිවැරදිද යන්න බෞද්ධයන්ට ඇති ගැටළුවකි. එබැවින් ශ්‍රී මුඛ බුද්ධ දේශනාවට අනුව පංචුපාදානස්කන්ධය යනු කුමක්ද? එයින් අතමිදෙන ක්‍රියා පිළිවෙළ කුමක්ද? යන්න හඳුනා ගැනීමට මජ්ඣිම නිකායේ මහා පුණ්ණම සූත්‍රය ඇසුරින් සකස් කරන ලද ලිපි එකතුවක් මෙලෙස දිග හැරේ.

1. පංචස්කන්ධය, පංචුපාදානස්කන්ධය හා අනුපාදානීය ස්කන්ධ

මේ ලිපියෙන් අපි ශ්‍රී මුඛ දේශනාවට අනුව පංචුපාදානස්කන්ධය යනු කුමක්දැයි විස්තර කරමු.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මාන සමයේ එක්තරා භික්ෂුවක් සැටක් පමණ භික්ෂූන් වහන්සේලාට සංඝ ස්ථවිරව වනයේ වැඩ වාසය කරයි. ඒ භික්ෂූහු ද ඒ තෙරුන්වහන්සේගෙන් කර්මස්ථාන ගෙන මහත් වීරියෙන් යුතුව නිවනෙහි නොපසුබස්නා සුළුව ශ්‍රද්ධාවෙන්ම ශ්‍රමණධර්ම පුරත්. ඇතැම් භික්ෂූහු සතර මහා භූත රූප පරිග්‍රහණය කරත්. ඇතැම්හු උපාදාය රූප ද ඇතැම්හු නාමරූප දෙකොටසම ද ඇතැම්හු ප්‍රත්‍යා පරිග්‍රහණය ද ඇතැම්හු ත්‍රිලක්ෂණාරම්භ විපස්සනාව ද වඩත්. ඉක්බිති ඒ භික්ෂූහු සන්ධ්‍යාභාගයෙහි සංඝස්ථවිරයන් වහන්සේ වෙත එළඹෙනුයේ වැද එකත්පසෙක හිඳිත්. එකත්පසෙක හුන් ඒ භික්ෂූන්ගෙන් සංඝස්ථවිරයන් වහන්සේ භාවනාවේ දියුණුව පිළිබඳව විමසයි. ඒ භික්ෂූන් වහන්සේලා මහාභූත පරිග්‍රහණය ආදිය විමසන කල්හි ඒ සියල්ලට පිළිතුරු දුන් නමුත් මාර්ගඵල නිවන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිළිබඳව නිහඩ වෙත්. සංඝස්ථවිරයන් වහන්සේ ද සිතනුයේ, මගේ සමීපයෙහි මොවුන්ට අවවාදයෙනුදු අඩුවක් නැත. මොවුහු ද ඇරඹූ වැර ඇතිවම වාසය කරත්. කුකුළෙකු පැන් බොන කාලයක් පමණවත් මොවුනගෙන් ප්‍රමාදවීමක් නැත. එසේ ඇති කල්හිදු මාර්ගඵල උපදවන්නට නොහැකි වෙත්. මම මොවුන්ගේ ආසය අනුසය නොදනිමි. මොවුහු බුදුන්ගෙන්ම භික්ෂෝන්තන් යැයි සිතා ඒ භික්ෂූන් සමඟ භාග්‍යවතුන් වහන්සේව දකිනු පිණිස සැවැත්නුවර මීගාරමාතු ප්‍රාසාදය යැයි නම් ලත් පූර්වාරාමය වෙත එළඹුණේය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේද සවස් භාගයෙහි ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ විසින් සකසා දුන් දියෙන් පැන් පහසු වී වෙහෙරෙහි එළිමහනේ පනවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි වැඩ සිටි සේක. භික්ෂූ සංඝයාද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිවරා වැඩහුන් සේක.

ඒ සන්ධ්‍යාවෙහි භීරු ද අස්තංගනයට යන්නේය. සඳු ද නැඟෙන්නේය. එයින් සඳුගේ ප්‍රභාවය ද නොපැවතුණි. භීරුගේ ප්‍රභාවය ද නොපැවතුණි. බික් සහන පිරිවරා වැඩහුන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භීරු සඳු ප්‍රභා මැඩ සවණක් සන බුදුරැසින් භාත්පස බබුළුවමින් බුහ්ම මණ්ඩලය මැද මහ බඹු සේ ද දිව්‍ය මණ්ඩලය මැද සක් දෙව් සේ ද කංචන පව්වක් පලා නැඟෙන්නා වූ වන්දු මණ්ඩලය සේ ද නීල පීතාදීන්ගෙන් යුත් මහමේරුව පලා නැඟෙන්නා වූ සූරිය මණ්ඩලය සේ ද අතිශෝභමානවත්ව විරාජමානව වැඩ හුන් සේක. එදින සඳු පිරෙන්නා වූ පුර පසළොස්වක දිනය විය.

ඒ පිරිසේ වැඩහුන් පෙර කී සංඝස්ථවිරයන් වහන්සේ අසුනින් නැගිට සිටුවර ඒකාංශ කොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙසට ඇඟිලි බැඳ “වහන්ස, ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මට පැන පිළිවිසීමට අවකාශ කරන්නේ නම් මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් කිසියම් දහම් පරියායක් විමසන්නෙමි” යැයි වදාළ සේක. බුදුහු ද මහා කුළුණු ඇතියේ බුදු නුවණින් දකිනුයේ මෙසේ සිතූ සේක. “ඉදින් මා නැගී සිටියා වූ මේ මහණ අවකාශ කෙරේ නම් සෙසු මහණහු අපගේ ආචාර්යයන් වහන්සේ සිටගෙන යැයි සිතා නැගී සිටිත්. එයින් තථාගනයන්ට බුහුමන් නොකළේ වන්නේය. ඉදින් වැඩහුන්නාහුම වී ඒ භික්ෂූහු බණ අසත් නම් සිටගෙන සිටියා වූ ගුරුවරයාට ගරු නොකළේ වන්නේය. එබැවින් මේ මහණ හිඳුවමි” යි යනුවෙනි. එසේ සිතූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ “එසේ වී නම් මහණ ස්වාසනයෙහි හිඳ යමක් රුවී වේ නම් විමසව” යි වදාළ සේක.

පංචුපාදානස්කන්ධයේ කවරේ ද?

තෙරුන් වහන්සේ වනාහී පංචුපාදානස්කන්ධයන් උදය වැය වශයෙන් සම්මර්ෂණය කොට ක්ෂීණාසුවභාවයට පැමිණි උතුමෙකි. උන්වහන්සේට පංචුපාදානස්කන්ධයන්හි ලා කිසිදු සැකයක් නැත. නමුදු ලෝකයේ පණ්ඩිතයෝ දැනගෙනම විමසන්නහුට සැකෙවින් වටහා දෙති. නොදැන විමසන්නහුට හාත්පසින් ගෙන විස්තර වශයෙන් වටහා දෙති. දන්නේ වුවද නොදන්නාක් මෙන් විමසූ කල්හී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හාත්පසින් ගෙන කරුණු දක්වන සේක. එයින් තම සිසු පිරිසට ද අර්ථයක්ම වන්නේ යැයි සිතා,

- “ඉමෙ නු බො, හන්තෙ, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධො, සෙය්‍යථීදං – රුපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඛ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො”ති?

“වහන්ස, මේ රුපුපාදානස්කන්ධය වේදනුපාදානස්කන්ධය සංඤ්ඤාපාදානස්කන්ධය සංඛාරුපාදානස්කන්ධය විඤ්ඤාණුපාදානස්කන්ධය පංචස්කන්ධයෝ නොවේ දැ”යි විමසුවේය.

- “ඉමෙ බො, භික්ඛු, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධො, සෙය්‍යථීදං – රුපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඛ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො”ති.”

“මහණ පඤ්චොපාදානස්කන්ධයෝ මොහු යැ, ඒ මෙසේ යැ: රුපෝපාදානස්කන්ධය වේදානෝපාදානස්කන්ධය සංඤෝපාදානස්කන්ධය සංස්කාරෝපාදානස්කන්ධය විඤානෝපාදානස්කන්ධය” යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ සේක. (මජ්. නිකාය 3 – 116 පිටුව)

මෙතැනදී ධර්මකාමීහු පංචුපාදානස්කන්ධය යනු කුමක්ද?, අනුපාදානීය හෙවත් උපාදානයන්ට හසු නොවන ස්කන්ධයෝ කවරහුදැයි දත යුතු වෙත්. ඒවා පිළිබඳ අර්ථ විග්‍රහය මෙසේය.

පංචස්කන්ධය පංචුපාදානස්කන්ධය හා අනුපාදානීය ස්කන්ධ අතර වෙනස

අභිධර්ම පිටකයෙහි විභංගප්‍රකරණයෙහි පංචස්කන්ධය දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

- පඤ්චක්ඛන්ධො – රුපක්ඛන්ධො, වෙදනාක්ඛන්ධො, සඤ්ඤාක්ඛන්ධො, සඛ්ඛාරක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො. ස්කන්ධයෝ පස්දෙනෙකි: රුපස්කන්ධ යැ, වේදනාස්කන්ධ යැ, සංඤාස්කන්ධ යැ, සංස්කාරස්කන්ධ යැ, විඤානස්කන්ධ යි.
- තත්ථ කතමො රුපක්ඛන්ධො? එකච්චෙතන රුපක්ඛන්ධො – සඛ්ඛං රුපං.....උපාදානීයං.....එහි රුපස්කන්ධය කවරේ යත්:එක් අයුරෙකින් රුපස්කන්ධය වෙයි. හැම රුපය උපාදානයන්ට හිත ය, (විභවිග ප්‍රකරණය - ස්කන්ධ විභවිගය- පි.22)
- තත්ථ කතමො වෙදනාක්ඛන්ධො? දුච්චෙතන වෙදනාක්ඛන්ධො -අත්ථී උපාදානීයො, අත්ථී අනුපාදානීයො. එහි වේදනාස්කන්ධය කවරේ යත්: ද්විප්‍රකාරයෙකින් වේදනාස්කන්ධය වෙයි:.....උපාදානයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, උපාදානයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.(විභවිග ප්‍රකරණය - ස්කන්ධ විභවිගය- පි.26,30)
- තත්ථ කතමො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො? දුච්චෙතන සඤ්ඤාක්ඛන්ධො-අත්ථී උපාදානීයො, අත්ථී අනුපාදානීයො. එහි සංඤාස්කන්ධය කවරේ යත්: ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංඤාස්කන්ධය

වෙයි:.....උපාදානයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, උපාදානයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.(විභවිග ප්‍රකරණය - ස්කන්ධ විභවිගය- පි.46,50,52)

- තත්ව කතමො සච්චාරක්ඛන්ධො? දුච්චෙත සච්චාරක්ඛන්ධො.....අත්ථි උපාදානියො, අත්ථි අනුපාදානියො. එහි සංස්කාරස්කන්ධය කවරේ යත්: ද්විප්‍රකාරයෙකින් සංස්කාරස්කන්ධය වෙයි:.....උපාදානයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, උපාදානයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.(විභවිග ප්‍රකරණය - ස්කන්ධ විභවිගය- පි.66,68,72)
- තත්ව කතමො විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො? දුච්චෙත විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො.....අත්ථි උපාදානියො, අත්ථි අනුපාදානියො. එහි විඤානස්කන්ධ කවරේ යත්: ද්විප්‍රකාරයෙකින් විඤානස්කන්ධය වෙයි:.....උපාදානයන්ට හිත වූයෙක් ඇත, උපාදානයන්ට හිත නො වූයෙක් ඇති.(විභවිග ප්‍රකරණය - ස්කන්ධ විභවිගය- පි. 86,88,92)

ඉහතින් දක්වන ලද්දේ ස්කන්ධයන් ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් පහක් බවත් එයින් රූපස්කන්ධය උපාදානිය බවත් ඉතිරි ස්කන්ධ සතර උපාදානිය වුවකුත් අනුපාදානිය වුවකුත් ඇති බව විභවිගප්‍රකරණයෙහි දක්වා ඇති අන්දමය. මෙහි උපාදානිය යනු තණ්හා දිට්ඨි යන උපාදාන ධර්මයන්ට අරමුණුවීම් වශයෙන් හිතෙහි වනුයි “උපාදානියා” වේ. එසේ තණ්හා දිට්ඨි ධර්මයන්ට අරමුණු නොවුණුයි “අනුපාදානියා” වේ.

මේ අනුව සියලුම රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණයෝ පංචස්කන්ධ බවත් ඒවා අතුරින් තණ්හා දිට්ඨි යන කෙලෙස් උපාදාන ධර්මයන්ට අරමුණු වන ස්කන්ධ, උපාදානිය ස්කන්ධ හෙවත් උපාදානාස්කන්ධ බව වටහා ගත යුතුය. එසේ උපාදානයට හිතවන ස්කන්ධ පංචකයට "පංචුපාදානස්කන්ධ" යයි කියනු ලැබේ.

මේ පංචස්කන්ධයන් අතුරින් උපාදානයන්ට හිතවන්නේ මොනවාද, හිත නොවන්නේ මොනවාදැයි ධම්මසංගණිප්‍රකරණයෙහි දක්වා ඇත්තේ මෙසේය. එහි නික්ෂෙප කාණ්ඩයේ දුක මාතිකාවන්හි උපාදාන ගොච්ඡකයෙහි මෙසේ සඳහන්ව ඇත.

- කතමෙ ධම්මා උපාදානියා? සාසවා කුසලාකුසලාඛ්‍යාකතා ධම්මා කාමාවචරා, රූපාවචරා, අරූපාවචරා; රූපක්ඛන්ධො...පෙ.... විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො – ඉමෙ ධම්මා උපාදානියා. කවර ධර්මයෝ උපාදානිය වෙති යත්? කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර වූ සාසුච කුශලාකුශලාඛ්‍යාකතා ධර්මයෝ යැ රූපස්කන්ධ යැ ... විඤානස්කන්ධ යැ යන මේ ධර්මයෝ උපාදානිය වෙත්. (ධම්මසංගණි ප්‍රකරණය - නික්ෂෙපකාණ්ඩය - පි.454)

මෙය අට්ඨකථා කාණ්ඩයේ දී තවදුරටත් පැහැදිලි කරනුයේ මෙසේය.

- කතමෙ ධම්මා උපාදානියා? තීසු භුමීසු කුසලං, අකුසලං, තීසු භුමීසු විපාකො, තීසු භුමීසු කීරියාඛ්‍යාකතං, සඛ්ඛඤ්ච රූපං – ඉමෙ ධම්මා උපාදානියා. උපාදානිය (උපාදානයන්ට හිත) ධම්මයෝ කවරහ යත්? ත්‍රේභුමක කුශල යැ, අකුශල යැ, ත්‍රේභුමක විපාක යැ, ත්‍රේභුමක ක්‍රියාඛ්‍යාකතා යැ, භැම රූපය දැයි මෙහු උපාදානිය ධම්මයෝ යි. (ධම්මසංගණි ප්‍රකරණය - අට්ඨකථාකාණ්ඩය - පි.544)

(සැ.යු. :-බුද්ධ ජයන්ති මුද්‍රණයෙහි මේ පාඨයෙහි අවසානයට "ඉමෙ ධම්මා අනුපාදානියා" යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ මුද්‍රණ දෝෂයකිනි. එය "ඉමෙ ධම්මා උපාදානියා" යනුවෙන් නිවැරදි විය යුතුය.)

- කතමෙ ධම්මා අනුපාදානියා? අපරියාපන්නා මග්ගා ව, මග්ගඵලානි ව, අසඬ්ඛතා ව ධාතු – ඉමෙ ධම්මා අනුපාදානියා. කවර ධර්මයෝ අනුපාදානිය වෙති යත්: අපයඝාපන්න වූ මාර්ගයෝ ද

මාර්ගඵලයෝ ද අසඬිබතධාතු ද යන මොහු අනුපාදානීය ධර්මයෝ වෙත්. (ධම්මසඬිගණි ප්‍රකරණය - නික්ෂේපකාණ්ඩය - පි.454)

මෙය අවධිකථා කාණ්ඩයේ දී තවදුරටත් පැහැදිලි කරනුයේ මෙසේය.

- කතමෙ ධම්මා අනුපාදානීයා? වත්තාරො මග්ගා අපරියාපන්නා, වත්තාරි ව සාමඤ්ඤඵලානි, නිබ්බානඤ්ච - ඉමෙ ධම්මා අනුපාදානීයා.. අනුපාදනීය ධම්මයෝ කවරහ යත්:අපයඝාපන්න වූ සතර මාථීයෝ යැ, සතර ශ්‍රාමණාඵලයෝ ද, නිව්භාණය දැයි මොහු අනුපාදනීය ධම්මයෝ යි. (ධම්මසඬිගණි ප්‍රකරණය - අවධිකථාකාණ්ඩය - පි.544)

සංක්ෂේපයෙන් පංචුපාදානස්කන්ධ හා අනුපාදානස්කන්ධ

මේ අනුව පංචස්කන්ධය අතුරින්,

- (1) සියලු රූපස්කන්ධය උපාදානීය වේ. එමනිසා සියලු රූපය "රූපුපාදානස්කන්ධය" වේ.
- (2) වේදනාස්කන්ධයෙන් සියලු කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර සිත්වල උපදින වේදනාව උපාදානීය වේ. එම නිසා ඒ තුන් භූමියෙහිම සියලු වේදනා "වේදනුපාදානස්කන්ධය" වේ. ලෝකෝත්තර සිත්වල උපදින වේදනාව උපාදානීය නොවන හෙයින් එම සිත්වල වේදනාව වේදනුපාදානස්කන්ධය නොවේ.
- (3) සංඥාස්කන්ධයෙන් සියලු කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර සිත්වල සඤ්ඤාව උපාදානීය වේ. එමනිසා ඒ තුන් භූමියෙහිම සියලු සඤ්ඤා "සඤ්ඤාපාදානස්කන්ධය" වේ. ලෝකෝත්තර සිත්වල උපදින සඤ්ඤාව උපාදානීය නොවන හෙයින් එම සිත්වල සඤ්ඤාව සඤ්ඤාපාදානස්කන්ධය නොවේ.
- (4) සංඛාරස්කන්ධයෙන් සියලු කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර සිත්වල සංඛාර උපාදානීය වේ. එමනිසා ඒ තුන් භූමියෙහිම සියලු සංඛාර "සංඛාරුපාදානස්කන්ධය" වේ. ලෝකෝත්තර සිත්වල උපදින සංඛාරය උපාදානීය නොවන හෙයින් එම සිත්වල සංඛාරය සංඛාරුපාදානස්කන්ධය නොවේ.
- (5) විඤ්ඤාණස්කන්ධයෙන් සියලු කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර සිත් උපාදානීය වේ. එමනිසා ඒ තුන්භූමියෙහි සියලුම සිත් "විඤ්ඤාණුපාදානස්කන්ධය" වේ. ලෝකෝත්තර සිත් උපාදානීය නොවන හෙයින් සියලු ලෝකෝත්තර සිත් විඤ්ඤාණුපාදානස්කන්ධය නොවේ.

අසංඛත ධාතු නිර්වාණයද තණ්හා දිට්ඨිවලට අරමුණු නොවන හෙයින් අනුපාදානීය වේ.

පංචඋපාදානස්කන්ධයන්ගේ බෙදීම ශ්‍රී මුඛ බුද්ධ දේශනාවට අනුව ඉහත පරිද්දෙන් දැක යුතුය. තවද බුදු පසේබුදු මහරහතන් වහන්සේලාගේ ඇතුළු සියලු ආර්යයන් වහන්සේලාගේද රූපය උපාදානයන්ට හිත බැවින් "රූපුපාදානස්කන්ධය" ටම අයත් බව වටහා ගත යුතුය. බුදු පසේ බුදු මහරහතන් වහන්සේලාගේ ඇතුලු සියලු ආර්යයන් වහන්සේලාගේ කාමාවචර රූපාවචර අරූපාවචර සිතූන් ඒවායේ යෙදෙන වෛතසිකත් උපාදානස්කන්ධයන්ටම අයත් බව දැකයුතුය. සියලු ආර්යයන් වහන්සේලාගේ මාර්ගඵල සිතූන් එහි යෙදෙන වෛතසික ධර්මන්, නිර්වාණයත් කිසිදු උපාදානස්කන්ධයකට අයත් නොවන අතර ඒවා අනුපාදානස්කන්ධ බව වටහා ගත යුතුය.

මිලහ ලිපියෙන් අපි පංචුපාදානස්කන්ධය පිළිබඳ වඩා විස්තර විග්‍රහයක් හා ඒවා හට ගැනීමට හේතු කවරේද යන්න විස්තර කරන්නෙමු.